

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

29 november 2007

ONTWERP VAN DECREET

**houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 19 februari 2007,
gesloten tussen de Federale Overheid, het Vlaamse Gewest,
het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest
inzake de uitvoering van sommige bepalingen van het Protocol van Kyoto**

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Verenigde Commissies voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw,
Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
en voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie
uitgebracht door de heer Jos De Meyer en mevrouw Marleen Van den Eynde**

Samenstelling van de commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: de heer Patrick Lachaert.

Vaste leden:

de heren Pieter Huybrechts, Leo Pieters, Stefaan Sintobin, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Frans Wymeersch;

de heer Erik Matthijs, de dames Tinne Rombouts, Joke Schauvliege, de heer Jan Verfaillie;

de heren Karlos Callens, Patrick De Klerck, Patrick Lachaert;

de heren Jos Bex, Bart Martens, André Van Nieuwkerke.

Plaatsvervangers:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Felix Strackx, Wim Van Dijk, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer John Vrancken;

de heer Jos De Meyer, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Frans Peeters, Johan Sauwens;

de dames Stern Demeulenaere, Hilde Eeckhout, Dominique Guns;

de heren Jacky Maes, Ludo Sannen, Jo Vermeulen.

Toegevoegde leden:

de heer Rudi Daems;

de heer Jan Peumans.

Samenstelling van de commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie:

Voorzitter: de heer Marc van den Abeelen.

Vaste leden:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Johan Deckmyn, Pieter Huybrechts, Jan Penris, mevrouw Marleen Van den Eynde;

de heer Jos De Meyer, mevrouw Cindy Franssen, de heren Frans Peeters, Johan Sauwens;

mevrouw Annick De Ridder, de heren Jul Van Aperen, Marc van den Abeelen;

de heren Flor Koninckx, Bart Martens, Joris Vandenbroucke.

Plaatsvervangers:

mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijk, Christian Verougstraete, John Vrancken, Frans Wymeersch;

de heren Ludwig Caluwé, Carl Decaluwe, Tom Dehaene, Dirk de Kort;

de heren Marc Cordeel, Patrick Lachaert, Hugo Philtjens;

de heren Gilbert Bossuyt, Jan Roegiers, Robert Voorhamme.

Toegevoegde leden:

de heer Eloi Glorieux;

de heer Jan Peumans.

Zie:

1314 (2006-2007)

– Nr. 1: Ontwerp van decreet

INHOUD

	Blz.
1. Hoorzitting met professor Gwyn Prins van de London School of Economics	4
1.1. Uiteenzetting	4
1.2. Vragen en opmerkingen van de leden	9
2. Hoorzitting met de heer Bram Claeys, voorzitter werkgroep Energie en Klimaat van de Minaraad	10
2.1. Uiteenzetting	10
2.2. Vragen en opmerkingen van de leden	12

DAMES EN HEREN,

De Verenigde Commissies voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed en voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie hielden op 7 november 2007 een hoorzitting over het ontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingssakkoord van 19 februari 2007, gesloten tussen de Federale Overheid, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest inzake de uitvoering van sommige bepalingen van het Protocol van Kyoto.

1. Hoorzitting met professor Gwyn Prins van de London School of Economics

De heer Frans Wymeersch, waarnemend voorzitter: We horen vandaag eerst professor Gwyn Prins van de London School of Economics. Hij schreef samen met Steve Rayner van de University of Oxford recent een bijdrage over het Kyotoprotocol in *Nature* onder de ophefmakende titel 'Time to ditch Kyoto' (*Nature*, volume 449 van 25 oktober 2007).

1.1. Uiteenzetting

Professor Gwyn Prins, London School of Economics: We ontmoeten elkaar hier op wat waarschijnlijk het belangrijkste moment in de internationale klimaatpolitiek is sinds het Kyotoprotocol gered is van de ondergang in 1997. Begin december 2007 is er een conferentie op het Indonesische eiland Bali om na te gaan wat er kan gedaan worden nadat het Kyotoprotocol afloopt in 2012. Ik ben hier omdat ik in oktober samen met mijn collega van de universiteit van Oxford, professor Steve Rayner, een artikel publiceerde in het vooraanstaande wetenschappelijk tijdschrift *Nature*. Daarin argumenteerden we dat het tijd is om Kyoto te dumpen. In deze korte uiteenzetting zal ik daarvan twee aspecten belichten en daarna verder ingaan op uw vragen.

Ik zal vooreerst toelichten waarom ons voorstel feitelijk correct is, waarom Kyoto gefaald heeft, waarom het nooit zal werken en vervolgens waarom de poging in Bali om de huidige voorstellen van de internationale gemeenschap uit te voeren, namelijk de opvolger van Kyoto nog groter, meer inclusief en stringent te maken, een zelfs nog grotere mislukking zal veroorzaken.

Ik heb ook een paar indicatieve slides voorbereid om te herinneren aan de werkelijke toestand van het energieregime van de wereld. Heel de discussie wordt gekenmerkt door een zekere graad van vaagheid en welwillendheid, terwijl we behoefte hebben

aan feiten.

Waarom heeft Kyoto gefaald?

Het is dus tijd om Kyoto te dumpen. Als je met een fiets de rivier tracht over te steken, zal je mislukken. Als de fiets dan zinkt en je beslist om een grotere en betere fiets met meer snuffjes te maken, zal het nog altijd niet lukken. Om een rivier over te steken, heb je geen fiets nodig maar een boot. Kyoto heeft gefaald omdat het een verkeerd soort instrument is voor de taak. Zo argumenteren wij in het artikel.

Vooreerst heeft het gefaald in technische termen. Er is geen geloofwaardig bewijs dat het Kyotoregime enige reductie in de wereldemissie van koolstof heeft veroorzaakt of zelfs maar de groei van die emissies heeft afgeremd.

Kyoto heeft integendeel een ander effect gehad. Laat me beginnen met u heel kort eraan te herinneren hoe het milieu een politiek thema geweest is in de laatste 20 jaar. Het heeft wat professor Anthony Downs vele jaren geleden de 'Issue Attention Cycle' noemde, doorlopen. Die cyclus kent stadia en is toepasbaar op verschillende politieke thema's. Het eerste stadium noemt professor Downs het stadium van de voorpubliciteit (prepublicity), het thema wordt behandeld in de expertgemeenschap. Een tweede stadium is het stadium van de verontruste onthulling (alarmed discovery). Dit is wanneer politici, meestal gewaarschuwd door de media, het thema ontdekken en dan zeggen: "Oh mijn God, daar moet iets aan gebeuren.". Het derde stadium noemt hij euforische reactie (euforic reaction). Nadat ze een enorme publieke bezorgdheid veroorzaakt hebben, zeggen politici: "Als u voor onze partij stemt, hebben we een oplossing. Hier is ze, ze is oprecht en ongecompliceerd, laat ons het nu maar doen.".

In het vierde stadium word je wakker na een dronken nacht, je vraagt je af wie de onbekende is die naast je ligt en begint de schade op te meten. Dan vraag je je af of de oplossing in feite wel zo goedkoop, zo gemakkelijk en zo oprecht is als je gedacht had. Het vijfde stadium noemt professor Downs de latente fase (quiescence). Het thema gaat dan weer slapen.

Het Kyotothema heeft de verschillende stadia doorlopen. De eerste prepubliciteit over het milieu dook op in de periode 1985-1990. Dat viel samen met de start van onderzoek aan het Britse Hadley Center for Climate Prediction and Research en met het groeiende besef van verschillende commissies dat er iets aan de hand was met het klimaat.

Het onderwerp bereikte de 'verontruste ontdekkingsfase' onmiddellijk voor het samenroepen van de befaamde Earth Summit, de Conferentie van de Ve-

renigde Naties (VN) over Milieu en Ontwikkeling van 1992 in Rio de Janeiro. In Rio werd de beslissing genomen om iets te doen en dat iets was dan het Kyotoprotocol. Tussen 1991 en 1997 was er een intense mondiale politieke strijd om overeenstemming te bereiken. Die overeenstemming kwam er pas op het nippertje in Kyoto zelf. Vergeet niet dat Kyoto in 1997 zou gefaald hebben als de Amerikaanse vicepresident Al Gore het op het laatste moment niet gered had.

Vanaf 1998, heel snel na de publicatie van Kyoto, klonken er stemmen die de grote problemen met dergelijke verdragen aankaarten. De technische kritiek is dus niet nieuw, maar was er vanaf het prille begin. Nieuw is wel dat het publiek er nu van hoort.

Vanaf 2001 tot 2004 sliep het onderwerp. Het electoraat, dat de milieubezorgdheid voortstuwt, zeker in Europa, is vaak hetzelfde actieve electoraat dat ook andere interesses heeft, bijvoorbeeld armoedereductie, Afrikaanse ontwikkeling, maar ook anti-americanisme. Dat electoraat was heel erg gekant tegen de Bush-administratie. Van 2000 tot 2004 was dat publiek heel erg bezig met oppositie voeren tegen de militaire operatie van de Verenigde Staten in Afghanistan en Irak.

In 2004-2005 begon de cyclus opnieuw. Toen was er immers nieuw wetenschappelijk materiaal dat opnieuw het vooruitzicht liet opdoemen dat de kwestie ernstiger was dan mensen gedacht hadden. Daarop volgde een nieuwe verontrustende onthulling. Dat viel samen met een afname van de sterke politieke belangstelling voor de Iraakse oorlog. Het electoraat verlegde zijn politieke energie terug naar het milieu. De afgelopen 18 maanden klom het milieu snel op de politieke agenda. Dat veroorzaakte heel wat belangrijke politieke feiten: de Californian Global Warming Solutions Act, het rapport over klimaatverandering van mijn collega Nick Stern aan de London School of Economics, het vierde rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Ik voorspel dat we voor ernstige beroering staan. De reden waarom we het artikel schreven, is om mensen te waarschuwen voor de afstand tussen de realiteit van Kyoto, namelijk zijn mislukking, en de voorstelling van Kyoto als de enige mogelijke oplossing. Dat is het huidige standpunt van de agenda van de Europese Unie, van de Britse regering.

Dat zal mogelijks zorgen voor een breuk in het maatschappelijke vertrouwen. Het publiek staat immers op het punt te ontdekken dat Kyoto eigenlijk geen resultaten heeft gehad, in tegenstelling met alle berichten. Ook de wetenschap dat de klimaatverandering te simpel voorgesteld is alsof er geen open vragen meer zijn, zorgt voor onrust. De waarheid is immers dat er heel wat onopgeloste kwesties zijn bij

het begrip van de fysica en chemie van de klimaatverandering. Hoe zou het anders kunnen? Het betreft immers grote open systemen die slechts heel gedeeltelijk begrepen worden.

Mozes daalde af van de berg Sinaï met de stenen tafelen. Zo presenteerden de wereldmedia het IPCC-rapport in de laatste acht maanden als de stenen tafelen. Dat rapport verschilt echter weinig van wat tien jaar geleden gezegd is. Politiek belangrijk is de daarop volgende moraliteit. Iedereen – ook professor Rayner en ik, die zich al 25 jaar bezighouden met klimaatveranderingsbeleid, ik was zelfs veiligheidsadviseur van het medische bureau van het Hadley Center for Climate Change – die suggereert dat er misschien iets verkeerd zou zijn met het mechanisme, wordt voorgesteld als ketter. Het is een geloofsdaad geworden. Er ontstaan in Europa zelfs gevaarlijke politieke tendensen, bijvoorbeeld suggereren aan het ruime publiek dat het zich schuldig zou moeten voelen om een vliegtuig te nemen, om het licht aan te doen. Alsof dat werkelijk verschil zou maken.

Ik weet niet of u de Oscarwinnende film ‘The Wrong Trousers’ kent. Het gaat over een licht zwakzinnige man, die een mechanische broek koopt omdat hij denkt dat het zijn leven zal vergemakkelijken, vooral bij het uitlaten van zijn hond. De hond is trouwens veel slimmer dan de man. Het probleem in de film is dat de broek ontvreemd wordt door een kwaadaardige pinguïn. De man ontdekt dat de broek hem naar plaatsen brengt waar hij helemaal niet heen wil. De heer Rayner en ik zullen volgende week de studie vrijgeven waarop het artikel gebaseerd is. De studie heet ‘The Wrong Trousers’. De bewijsvoering van het stuk is eenvoudig: Kyoto blijkt uiteindelijk de verkeerde broek te zijn. Het protocol heeft ons collectief naar bestemmingen geleid die we nooit voor ogen hadden en waar we uiteindelijk helemaal niet willen zijn.

Ik zal nu snel uitleggen wat die bestemmingen zijn en hoe we er kwamen. Er is wel degelijk een probleem van klimaatverandering veroorzaakt door de mens, maar het Kyotoprotocol heeft het niet aangepakt. Het Kyotoprotocol was vanaf het begin gedoemd te mislukken door zijn ontstaanswijze. In de politiek is het daarenboven een surrogaat geworden voor andere dingen. Als mensen bijvoorbeeld de Australische eerste minister bekritisieren bij de huidige algemene verkiezingen, is dat niet enkel om de klimaatverandering, maar is het gewoon een bijkomend wapen om hem op het hoofd te meppen, hetzelfde geldt voor meneer Bush.

De harde politieke conclusie, achteraf terugkijkend, is dat het beter geweest zou zijn voor de praktische vermindering van de menselijke impact op het milieu als het Kyotoprotocol niet gered was door vice-

president Gore. Het heeft immers de illusie geschapen dat er iets gedaan werd. Daaruit volgt logischerwijze dat er over een maand geen zoon van Kyoto mag komen. We moeten de aard van de mislukking van Kyoto onder ogen zien en een heel andere aanpak kiezen.

De internationale persreactie op het artikel in *Nature* was overweldigend. Ik ben dankbaar voor de manier waarop onze interventie een hoofdrol speelt in de Australische verkiezingen. Ik ga binnenkort naar de Verenigde Staten en Canada om te getuigen over onze bevindingen. Het is duidelijk dat er tegen de Baliconferentie een substantieel politiek blok zal zijn dat niet alleen weet dat Kyoto gefaald heeft en dat de agenda moet wijzigen, maar ook veranderingen zal voorstellen volgens de lijn die we voorstellen in het korte artikel.

Deze namiddag zal ik nog spreken met collega's van de Europese Commissie. Mijn intenties als academicus zijn oprecht. Ik wil dat de Europese Unie (EU) zijn huidige positie verlaat en zich schaaft achter een uitvoerbare agenda zoals we uitstippelen in het artikel. Het zou heel nuttig zijn als elk grondwetgevend parlement van de EU de Europese Commissie helpt begrijpen dat die acties nodig zijn. Er is immers een andere aanpak. Die bestaat, is bescheiden, is effectief. De benadering wendt verlicht eigenbelang aan. Vergeef me dat ik zo een evidente pointe maak voor politici. Er is altijd een keuze als het erop aankomt politieke beslissingen te nemen. Zo kan ik iemand tegen de muur duwen en bevelen iets te doen. Dan zou hij dat kunnen doen uit angst, maar dat is geen wijs politiek gebaar. Het zou veel beter zijn als ik hem zou kunnen overtuigen om te doen wat ik wil dat hij doet.

Het moet duidelijk zijn dat Kyoto niet faalde omdat er geen probleem is. Het faalde niet omdat sommige landen het protocol niet ondertekenden. Het feit dat Amerika en Australië, voortdurend bekritiseerd door groene activisten, niet ondertekenden was niet de oorzaak van het falen. Het werd zelfs niet ondermijnd door een complot van oliemaatschappijen en het was evenmin een gevloerde maar nuttige eerste stap. Dat is de laatste overblijvende verdediging van de groene activisten.

Het faalde niet door een gebrek aan politieke wil bij verantwoordelijken. In feite is het probleem in het Westen juist het omgekeerde, er is te veel politieke wil. Ik heb daarnet al gewezen op het risico van het ineenzakken van het publieke vertrouwen door een overdreven voorstelling van de wetenschap en een oververhitte beleidsretoriek. Het faalde in Europa en in Japan, die Kyoto enthousiast adopteerden en enorme sommen geld spendeerden aan koolstofcompenserende credits als deel van de Kyotohandelsme-

chanismen. Het is het verkeerde instrument – een intergouvernementeel verdrag dat tracht universeel te zijn –, het is gebaseerd op de verkeerde tussenpersonen – staten en interstatelijke gremia –, het oefent daarenboven het verkeerde soort pressie uit. Het is een poging om tussen beheersing en controle te laveren. Het is een poging om een markt op te zetten tussen regeringen. Dat werkt nooit, je kunt geen valse markten creëren. Dat heeft een verzonnen koolstofmarkt tot gevolg die eigenlijk op een corrupte manier werkt. Met die corruptie zijn de parlementsleden vertrouwd, hoewel ik graag meer details geef.

Het beste voorbeeld is de catastrofe van het Europese emissiehandelsprogramma. Dat stortte voor het eerst in in mei 2006 omdat alle Europese regeringen hun eigen nationale belangen verdedigden en dus gigantisch veel handelsrechten toekenden aan hun eigen industrie. Het ergste voorbeeld waren de Italianen die hun eigen bedrijven in de eerste ronde van de Emission Trading Scheme (ETS) meer emissierechten gaven dan de totale geschatte Europese emissie-uitstoot.

Het was dus weinig verwonderlijk dat de markt instortte. Momenteel is de markt opnieuw aan het instorten omdat, terwijl geen enkele Europese staat structurele veranderingen aanbrengt in zijn energiebudgetten, ze het aan het publiek zo voorstellen alsof ze hun Kyotodoelstellingen halen. Ze doen dat door koolstofemissierechten aan te kopen. Twee derden van het geld voor Clean Development Mechanism wordt nu besteed aan corrupte mechanismen om emissierechten te kopen, vooral in China en vooral om CFK-polluenten te vernietigen. Die enorme hoeveelheden geld leveren niets op voor het milieu. Mogelijks maken ze de situatie zelfs slechter. Het is immers berekend dat de rentabiliteit van een fabriek in China of in Azië die koelmiddelen produceert, en dus vervuult om de vervuiling daarna te vernietigen en de rechten te verkopen aan de Europeanen en de Japanners, dubbel zo groot is dan het oorspronkelijk produceren van de koelmiddelen. Vervuiling veroorzaken is dan het voornaamste product van de fabriek. Momenteel worden er fabrieken gebouwd in Bangladesh met als enige doel vervuiling te produceren voor de emissierechten. Dat is de groteske en potsierlijke situatie.

Als het intelligente publiek te weten komt wat er aan de hand is, zal de boosheid groot zijn. Het draait ook om valse premisses die te maken hebben met het koloniale verleden, maar ook om het valse argument dat de arme bevolking van India en China niets te maken heeft met de huidige activiteiten. Het ontwijkt de voornaamste uitdaging van de vervuiling, veroorzaakt door de industrialisatie van India en China en dan vooral hun stijgende gebruik van

steenkool, dat wel degelijk een effect heeft op het klimaat.

Als wat ik vertel waar is – en dat is het –, hoe zullen politici die emotioneel en politiek kapitaal geïnvesteerd hebben om, met oprechte bedoelingen, Kyoto te verkopen aan het publiek, dan onder ogen zien dat het mechanisme helaas gevloerd is? Hoe zullen ze er op televisie voor uitkomen dat ze een verschrikkelijke fout gemaakt hebben? Dat is lastig, politici doen dat niet zomaar, maar het is noodzakelijk.

In januari 1929 was de Amerikaanse Centrale Bank er zich bewust van dat de situatie waarschijnlijk zou leiden tot de grote beurscrash later dat jaar. Er was helemaal geen verbazing toen de crash plaatsvond. De New Yorkse Reserve Bank die de fiduciaire bevoegdheid had over de dolle leningen die de lokale banken toestonden, wist dat het zou eindigen in een ramp. De banken vonden geen manier om hun verlamming te doorbreken. Daarom lieten ze de gebeurtenissen hun beloop. Dat zal ook hier gebeuren, tenzij politici wereldwijd hun verantwoordelijkheid nemen en in Bali een radicaal ander systeem, gebaseerd op vier of vijf simpele principes, starten.

Het is dat of aanvaarden dat er publieke ontgoocheling zal zijn die de publieke bezorgdheid voor het milieu in rook zal doen opgaan. Dat zal leiden tot blijvende wantrouwen en bitterheid. Politici in de Westerse wereld kennen meestal weinig waardering van hun electoraat. Het risico als ze nu niet eerlijk en moedig de confrontatie aangaan, is de ineenstorting van de publieke bezorgdheid. Ik vrees zelfs dat er dan helemaal geen politieke steun zal zijn voor gelijk welke beleidsactie, weze het dan Kyoto of een beter alternatief.

Energieregime in de wereld

De achtergrond waartegen de discussie zich afspeelt, is de heerschappij van de koolwaterstoffen. De wereld-economie is verslaafd aan olie, gas en steenkool. De energie die niet uit koolwaterstoffen voortkomt is afkomstig van waterkracht, nucleaire energie en bio-energie. Voorts zijn er wind- en zonne-energie die vaak voorgesteld worden als oplossing voor het koolstofdioxideprobleem. Het aandeel in het totale energiebudget is echter zo klein dat er een vergrootglas nodig is om het te zien.

Het strategische probleem met energie is dat bijvoorbeeld de Verenigde Staten voor een groot deel afhankelijk is van olie-import uit onzekere en moslimgebieden. Europa is voor olie- én gasimport afhankelijk van Rusland. Het Europese probleem is hoe de heer Poetin te bejegenen terwijl hij heel duidelijk gemaakt heeft dat hij geen beleid zal voeren volgens onze regels. Hij wil ons straffen voor de

vernedering van Rusland van de laatste 15 jaar en hij zal dat op een brute wijze doen door ons politiek te controleren met gas.

In het laatste jaar gebruikte China ongeveer 9 procent meer steenkool dan het vorige jaar. Dat was goed voor drie kwart van de totale mondiale stijging van het steenkoolgebruik. De emissies van China stijgen jaarlijks met 8,5 procent. De VS, die vooral in West-Europa gezien wordt als het centrale probleem, reduceert zijn impact met een percent. Hoe kan 's werelds grootste energieconsument dat? Dat komt omdat de intensiteit van het gebruik van energie in de Amerikaanse industrie gestaag afneemt sinds 1970. Dat heeft niets te maken met beleid, maar wel met marktcompetitie en de evolutie van de technologie. Alle economieën hebben hetzelfde patroon gevolgd en dat is goed nieuws. Bij het moderniseren van de economie gebruiken ze minder en minder energie per geproduceerde eenheid.

Het mondiale gebruik van primaire energie in 2006 duidt erop dat aardolie, waarvan de jaarlijkse stijging licht afneemt, weliswaar de belangrijkste brandstof blijft, maar dat het belang van gas en steenkool toeneemt, natuurlijk gas voor de Europese economieën, steenkool voor India en China.

Het evidente geostrategische oogpunt, heel goed begrepen door de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), is dat gas en aardolie vervoerd moeten worden van de plaats van productie naar de plaats van consumptie, terwijl steenkool vooral verbrand wordt waar het opgegraven is. China kent dus geen vervoersprobleem.

Een belangrijke evolutie die blijkbaar veel collega's in de milieubeweging verkeerd begrepen hebben, is de stijgende olieprijs. Velen gaan ervan uit dat het een goede evolutie is, omdat mensen daardoor minder koolstofbrandstof zullen gebruiken. In feite is de prijs waarbij exploratie rendabel wordt, de 'exploration viability price' of EVP, het cijfer dat eenieder zou moeten bezighouden, niet het getal dat in de krantenkoppen staat. Die EVP-prijs is het niveau waarop het voor een oliemaatschappij rendabel wordt om aardolie uit de ondergrond te halen. Die prijs is heel stabiel. Hij staat al ongeveer 25 jaar vast op 28 dollar per vat. Het is evident dat oliemaatschappijen geen langetermijnbeslissingen baseren op kortetermijnprijsschommelingen.

De recente olieprijsstijgingen hebben voor het eerst in 25 jaar voor een aanpassing door de grote oliemaatschappijen gezorgd. De EVP-prijs is nu gestegen tot ongeveer 35 dollars per vat. Dat cijfer wordt nooit gepubliceerd. Het is een werkcijfer dat gehanteerd wordt door de olie-industrie. Deze verandering is frappant. Door de hoge olieprijsen is het rendabel

geworden om ook de moeilijk bereikbare aardolie te delven. Het beste voorbeeld is Canada. Alberta heeft officieel grotere oliereserves dan Irak of Iran. Men schat dat 1 triljoen vaten olie kunnen gewonnen worden als de prijs stijgt. Paradoxaal voor de milieu-activisten is dat de stijging van de olieprijs heel wat meer oliereserves binnen het bereik haalt.

Het tweede en cruciale gevolg is dat de stijgende prijzen het gebruik van aardolie meer en meer aantrekkelijk maakt. De verhouding tussen de reserves van fossiele brandstoffen en de productie, dus de overblijvende reserve uitgedrukt in jaren, bedroeg in 2006 ongeveer 40,5 jaar, terwijl het in 1996 41 jaar was en 39 in 1986. Dat is het effect van de stijgende olieprijs.

Kortom, de stijgende olieprijs zal ervoor zorgen dat koolstofuitstoot door menselijk toedoen aantrekkelijker wordt. De steenkoolreserves zijn de meest overvloedige op de planeet. De steenkool bevindt zich in de meest energieconsumerende regio's, vooral in de voormalige Sovjet-Unie. De Chinezen zullen industrialiseren op steenkool, en niets kan dat op korte termijn tegenhouden.

In het leidende Amerikaanse tijdschrift over buitenlandse politiek *Foreign Affairs* stond in de editie van september/oktober 2007 een artikel dat ik iedereen met interesse voor het onderwerp kan aanraden. De titel is 'The great leap backward'. Het is geschreven door de voornaamste Amerikaanse experte in de Chinese energie-economie. Haar naam is Elizabeth Economy. Ze hanteert een belangrijk argument. Volgens mij is de grote strategische kwestie van de 21ste eeuw eigenlijk of de gok van de Chinese communistische partij om de wereldeconomie te betreden zonder politieke liberalisering, zal slagen of mislukken. De geschiedenis is tegen hen, het is China immers nog niet gelukt. Het werkte ook niet voor de Sovjet-Unie. Elizabeth Economy legt uit dat er China misschien een gelijkaardig politiek mechanisme aan de gang is dan in Oost-Europa in de jaren tachtig.

In een ander deel van mijn leven werkte ik voor de secretaris-generaal van de NAVO. Ik was toen betrokken bij de uitbreiding van de NAVO op het einde van de Sovjet-Unie. We wisten dat een van de voornaamste politieke drijfveren in de donkere jaren vlak voor het einde van het communisme de milieubewegingen in Hongarije, in Oost-Duitsland, in Polen en in Tsjechoslowakije waren. Dat had te maken met de aanzienlijke vervuiling van de zwarte driehoek en omdat het de enige vorm van politiek was die toegestaan was. Sommigen dachten dat die beweging de Oost-Europeanen een voorsprong gaf op de West-Europeanen. Zo gauw het communisme verdween, nam echter de 'normale' politiek het over

en de milieubewegingen zakten in elkaar, gedeeltelijk ook omdat de communistische industrie teloor ging en moderne industriële methoden geïntroduceerd werden.

Mevrouw Economy suggereert dat de huidige enorme vervuiling in China die astronomische gezondheidsproblemen veroorzaakt en de communistische partij die zich niet druk maakt over de belangen van de bevolking, de groei stimuleert van een politieke beweging die protesteert tegen de vervuiling. Daarmee bedoel ik natuurlijk niet de klimaatverandering maar wel de lokale vervuiling van het land, van het water, van het voedsel. Het bevat dezelfde ingrediënten die het communistische regime in Oost-Europa omverwierp. Dat is een heel belangrijk geostrategisch aspect van het milieu.

Ik wil eindigen met een positieve noot. De energie-intensiteitsindex vanaf 1840 vertoont een consistent beeld. Het eerste geïndustrialiseerde land was het Verenigd Koninkrijk. Industrialisatie vraagt in het begin een steile stijging van het energieverbruik per eenheid bruto binnenlands product. Op een bepaald punt daalt de curve waardoor elke eenheid van stijgende welvaart minder energie verbruikt. Hetzelfde gebeurde in elke economie, met een belangrijke kanttekening. De absolute piek van het energieverbruik was telkens lager voor elke nieuwe industrialiserende economie. De VS verbruikte minder dan Groot-Brittannië, Duitsland minder dan de Verenigde Staten, Frankrijk minder dan Duitsland. 's Werelds meest energie-efficiënte economie is die van Japan, wegens zijn totale vernietiging in de Tweede Wereldoorlog. De grote vraag is dus of we een manier kunnen vinden om die energiecurve in China en India te vermijden, zeker gezien de impact van de steenkool die ze zullen verbranden.

Naar een oplossing

In het *Nature*-artikel argumenteren we dat er wel degelijk een oplossing is, maar het hangt af van de politieke wil. Volgens professor Rayner en mij is het probleem dat ik schets, eigenlijk een oorlogsprobleem. Daarom verdient het een gelijkaardige maatschappelijke mobilisatie, op exact dezelfde manier als in de Tweede Wereldoorlog de wetenschap gemobiliseerd werd om de atoombom te creëren. In de Koude Oorlog organiseerde de Verenigde Staten het Apolloproject om een man op de maan te zetten. We hebben nu behoefte aan gelijkaardige openbare investeringen in de zoektocht naar niet-fossiele energiebronnen om de koolstofbrandstoffen te vervangen. We hebben die niet. Europese politici mogen dan bij hun publiek doen alsof de bouw van een paar windmolens iets opbrengt. Elk land in West-Europa staat op het punt om nucleaire installaties te bouwen, hoewel ze het misschien nog niet bekendgemaakt

hebben. De keuze is nucleaire installaties bouwen of geen licht meer hebben. Op middellange termijn hebben we geen structureel alternatief. Ik vind die situatie ook maar niets, maar het is realiteit.

Frankrijk is het best geplaatst op dat vlak omdat het geïnvesteerd heeft in zijn nucleaire installaties. Mevrouw Merkel zal een manier moeten vinden om de Duitse groenen uit te leggen dat ze nucleaire installaties moeten bouwen of dat ze voor onbepaalde tijd de chantage van de heer Poetin zullen moeten ondergaan. Ze kan ook voortdoen met het verbranden van bruinkool. In die positie moeten de Europese staten zich niet bevinden. We hebben geen oplossing op korte termijn, dit kan dus een groot Europees project worden voor de komende jaren. Maar er zijn een aantal 'ongelegen komende waarheden' waarvan het eerste het Kyotosprookje is. Europa was verkeerd, Amerika en Australië juist, wat dan ook hun motieven waren. President Bush wou duidelijk zijn vrienden in de olie-industrie helpen, maar hij deed het juiste door niet te tekenen. Dat moeten we accepteren.

Een tweede punt is dat een institutionele oplossing van bovenaf geen enkel effect heeft. De markt kan niet geconstrueerd worden. De markt volgt zijn eigen logica. Voortdoen met de emissiehandel zou een groteske West-Europese equivalent zijn voor de graanproductie in de Sovjet-Unie van de jaren dertig. Geregeld werd aangekondigd dat de graanproductie jaar na jaar steeg, maar dat was helemaal niet waar. Wij bevinden ons nu in die positie, we hebben de mogelijkheid om dat te vermijden, we hebben de weg uitgestippeld.

1.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Eloi Glorieux: Ik ben het met u eens dat Kyoto absoluut niet volstaat om de doelstellingen te realiseren. Daar zijn heel wat verklaringen voor en de professor gaf er terecht enkele aan. Ik ben wel niet overtuigd dat de aanpak van de VS in de voorbije jaren de juiste is. Zij hebben er met name mee voor gezorgd dat het Kyotoprotocol niet meer is dan wat het vandaag is. En nadat ze er tijdens de onderhandelingen in slaagden de maatregelen te minimaliseren, besloten ze uiteindelijk het protocol toch niet te ondertekenen.

Ik ben het er wel mee eens dat we na 2012 iets anders nodig hebben. Kyoto-bis zal niet volstaan, ook al is Kyoto er op zich wel in geslaagd om een zeker bewustzijn te wekken in de samenleving, de industrie en de politiek. Het protocol heeft ook het besef gelanceerd dat maatregelen aan de vraagzijde noodzakelijk zijn. Ook al volstaat Kyoto niet, het is wel een noodzakelijke stap geweest in de strijd tegen de

inertie van het bestaande systeem van energiegebruik.

Waar zouden wij volgens u gestaan hebben zonder Kyoto? Was er een alternatief? U verleent in uw oplossing een belangrijke rol aan kernenergie. Het klopt dat enkele windmolens niet het verschil zullen maken, maar wat in de plaats moet komen is veeleer een radicaal ander energiesysteem, gebaseerd op decentrale productie, met windmolens én een heleboel andere bronnen van hernieuwbare energie. Daartoe behoort ook een hogere plaats op de agenda voor energie-efficiëntie en energiebesparing. Uw grafieken toonden een verbetering op dat punt maar er is nog een ruim potentieel.

Kernenergie vormt geen oplossing. Nog afgezien van de milieuproblemen die zij meebrengt, is er vooral behoefte aan een oplossing op korte termijn. De bouw van tientallen – laat staan honderden – reactoren is niet alleen gigantisch duur, maar ook tijdrovend. Zij zouden slechts binnen tien tot 20 jaar beschikbaar zijn. En dan is er nog de vraag van de locatie. De beslissing daarover zou ook weer enorm veel tijd vergen.

De heer Gwyn Prins: Ik ben het met u eens dat Kyoto een rol speelde in de publieke bewustwording. Maar dat is alleen een goede zaak als die energie positief kan aangewend worden. Ik was persoonlijk sterk betrokken bij de Aardetop in Rio. Op een bepaald ogenblik ontstond – vrij verrassend – een politieke consensus over de noodzaak om de klimaatverandering aan te pakken. De staatshoofden vroegen om een model voor de praktische consequenties van die beslissing. De diplomaten keken daarom of men al over iets beschikte dat voor dat doel kon aangepast worden en ze vonden drie dingen.

Twee daarvan zijn bekend: het Montréalprotocol over CFK's en het door de Amerikanen voor zwaveldioxide ontwikkelde systeem om rechten te verhandelen. De derde en veel minder opgemerkte pijler van Kyoto is dat het eigenlijk een verdrag is over nucleaire wapenbeheersing. Kyoto hanteert hetzelfde procedurele mechanisme als het verdrag over de beperking van strategische wapens tussen de VS en Sovjet-Unie. Het enige verschil is de maat: tonnen CO₂ in de plaats van aantallen kernkoppen.

Dat is meteen ook het fatale zwakke punt van Kyoto: de CO₂-uitstoot op wereldschaal kan niet op dezelfde manier geverifieerd worden als de kernkoppen van twee staten. Er is dus iets anders nodig. Ons alternatief wordt uitgewerkt in het artikel. Daarbij gaan we ervan uit dat voor de menselijke impact op het klimaat slechts 20 landen relevant zijn. De andere 150 landen lopen in de weg. Een universeel verdrag lijkt misschien een goed idee maar eigenlijk is het een

recept om geen oplossing te bereiken. Hoe meer deelnemers aan de onderhandelingen, hoe moeilijker ze verlopen en hoe lager het uiteindelijke compromis. Het samenroepen van de grootste 18 vervuilers in Washington in september was dus de juiste volgende stap. Het is mijn bedoeling om de Europese diplomatieke diensten, die zich thans gemarginaliseerd voelen, daarvan te overtuigen in de komende weken.

Ik denk dat we zonder Kyoto vandaag verder zouden staan. Als het tien jaar geleden mislukt was, hadden we immers toen al het debat gevoerd dat we vandaag voeren. Dan hadden we toen al een universeel verdrag opgegeven en besloten om te gaan voor de top 20. Dan hadden we toen al via technologietransfer het primaire energieverbruik van India en China kunnen beïnvloeden.

Die onderhandelingen hoeven politiek niet eens zo moeilijk te zijn. Maar dan mag men niet, zoals bij Kyoto, outputdoelen formuleren. Die werken namelijk niet. In de plaats daarvan zijn inputdoelstellingen nodig. Wij willen voor alle industrielanden een meer duurzame energiebasis. Wij willen dat omwille van het klimaat maar ook voor de veiligheid. Bovendien is het goed voor de zaken als de energieprijzen niet stijgen.

Op korte termijn is de keuze voor de EU erg duidelijk. Tegen 2020 moet zij 200.000 megawatt vervangen. De meeste landen, zoals ook België, zullen wellicht kiezen voor nieuwe koolstofgebaseerde generatoren. Andere landen zullen kerncentrales bouwen, ofwel in eigen land, ofwel door kernenergie te kopen van Russische generatoren, zoals Duitsland van plan is.

Maar de EU beschikt ook over een krachtig instrument om de bestaande politieke wil te mobiliseren voor een grootschalig collectief project als een met publieke middelen gefinancierd onderzoeksprogramma naar nieuwe energie. Ik pleit er in mijn artikel voor dat de informatie die daaruit voortkomt, niet privé is maar vrij toegankelijk, van het type 'open source', dus niet het model van Microsoft maar dat van Linux. Nadat de onderzoeksresultaten aan de markt worden aangeboden, is het aan haar om daar op competitieve wijze vooruitgang mee te boeken, zoals in de VS. Windenergie zal daarbij een rol spelen, maar vooral zonne- en golfenergie. Dat laatste biedt de kuststreken een enorm verwaarloosd potentieel. Het enige nadeel is dat die bronnen niet echt beschikbaar zullen zijn op korte termijn. In de tussentijd moet de leemte worden gevuld door een combinatie van nucleaire en nieuwe koolstofcapaciteit.

De heer Frans Wymeersch, waarnemend voorzitter:

Dank voor uw boeiende uiteenzetting. Wij kijken uit naar de studie waarop uw artikel is gebaseerd.

Dan geef ik nu het woord aan de vertegenwoordiger van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad), de heer Bram Claeys.

2. Hoorzitting met de heer Bram Claeys, voorzitter werkgroep Energie en Klimaat van de Minaraad

2.1. Uiteenzetting

De heer Bram Claeys, voorzitter werkgroep Energie en Klimaat van de Minaraad: Voor een deel sluiten we ons aan bij de analyse van de vorige spreker en wensen we dit aan te vullen met concrete oplossingen.

Ontwerp van samenwerkingsakkoord over de flexibilitiemechanismen

Ik geef eerst een toelichting bij ons advies over het ontwerp van samenwerkingsakkoord over de flexibilitiemechanismen van het Kyotoprotocol. De Minaraad stelt vast dat Vlaanderen in ruime mate rekent op de genoemde mechanismen — Clean Development Mechanism of CDM en Joint Implementation of JI — om zijn Kyotodoelstellingen te realiseren. In het Vlaams klimaatbeleidsplan staat dat daarvoor 4,3 miljoen ton CO₂-equivalenten per jaar nodig zijn. Voor de Minaraad is dat te veel, al erkent hij dat Europa dit belangrijke instrument als een van de acht bouwstenen van de situatie na 2012 naar voren schuift. Vandaar de voorstellen van de Minaraad om het instrument te verbeteren.

De eerste kritiek van de raad op het ontwerp is dat er onvoldoende duidelijkheid wordt gegeven over de mate waarin de flexibele mechanismen zullen worden toegepast. Ik wijs op het algemene akkoord op de Vlaamse klimaatconferentie om eerst alle goedkopere reductiemechanismen toe te passen. Het is dan ook jammer dat dit economisch logische principe niet opgenomen is in het samenwerkingsakkoord. Vooral omdat het Kyotoprotocol stelt dat de doelstelling gehaald moet worden met respect voor complementariteit. Dat betekent dat men in eerste instantie werk moet maken van eigen reducties. Zonder dit principe riskeren we om de Europese economie op te sluiten in oude technologie en te weinig gebruik te maken van nieuwe, properder technologie. Bovendien dreigen we op die manier de voortrekkersrol te verliezen die nodig is om belangrijke, grotere landen in het protocol te krijgen.

België en Vlaanderen geven voorts te weinig aan hoe het gebruik van CDM zal bijdragen tot duurzame ontwikkeling. Ter illustratie: 63 percent van de wereldwijde CDM-kredieten wordt vandaag gegenereerd door industriële gasprojecten – geïmporteerde broeikasgassen (F-gassen) en lachgas (N₂O) – ten koste van duurzame projecten; 69 percent van de CDM-projecten wordt in China, India en Brazilië gerealiseerd; sub-Sahara Afrika haalt slechts twee percent. De Minaraad vraagt om meer aandacht voor de gevolgen van de klimaatverandering in het gewestelijke en federale ontwikkelingssamenwerking, om de partnerlanden te helpen bij hun verdediging tegen die gevolgen en om hun een grotere capaciteit te geven voor het gebruik van CDM. Voor de Afrikaanse landen is het moeilijk om CDM-projecten op te zetten. Er is in dat verband ook te weinig aandacht voor de strijd tegen ontbossing.

De voorlichting van het publiek over goedgekeurde projecten wordt door het ontwerp van samenwerkingsakkoord overgelaten aan de nationale klimaatcommissie. Dat moet volgens de Minaraad actiever gebeuren, bijvoorbeeld via een website met details over de projecten, over de kredieten die zij opleveren en hun kostprijs. Het gaat tenslotte om publieke middelen en het maakt ook verificatie van de bijdrage aan duurzame ontwikkeling mogelijk.

De Minaraad pleit voor betere criteria waaraan de flexibele mechanismen moeten voldoen. Het ontwerp gaat ervan uit dat de algemene regels volstaan, maar cijfers tonen aan dat de bestaande regels niet vanzelf duurzaamheid garanderen. De bijkomende criteria waarvoor de Minaraad pleit, zullen met zich meebrengen dat de deur gesloten wordt voor bepaalde projecttypes die vandaag wel mogelijk zijn.

Daarbij denken wij in eerste instantie aan projecten voor bebossing en herbebossing. Federaal heeft men gezegd daar geen gebruik te zullen van maken. In de Europese emissiehandel voor bedrijven wordt de deur hiervoor dicht gehouden. Ook het Vlaamse besluit over flexibele mechanismen erkent dat eerst de overblijvende grote onzekerheden moeten opgelost worden. Maar het ontwerp bepaalt hierover niets.

Verder menen wij dat projecten als kernenergie en ondergrondse koolstofopslag uitgesloten moeten blijven. Voor de praktische omgang met de genoemde criteria verwijzen wij naar de internationaal erkende Gold Standard als certificatieschema dat kwaliteit en duurzaamheid van CDM-projecten garandeert.

Herziening van het Europese systeem

Op eigen initiatief formuleerde de Minaraad op 25

oktober 2007 ook een advies over de herziening van het Europese systeem van verhandelbare broeikasgasemissierechten. België en Vlaanderen moeten een standpunt innemen in deze belangrijke lopende discussie, die volgend jaar haar beslag zal kennen. Wij achten het van belang dat ook het Vlaams Parlement daarin een rol speelt.

Het gaat hier wel degelijk over de herziening van de bestaande richtlijn over emissiehandel voor de periode na 2012 en niet over het vooralsnog onopgeloste probleem van de afwijzing door Europa van het allocatieplan voor de periode 2008-2012. De Minaraad stelt vast dat dankzij de emissiehandel meer bedrijven betrokken worden bij het klimaatbeleid, wat de bewustwording vergroot. Negatief is evenwel dat de emissiereducties onvoldoende zijn. Er worden nog altijd te veel rechten uitgedeeld. Er zullen zelfs meer CDM-kredieten binnenkomen dan nodig om de reducties te realiseren. De cijfers staan in ons advies.

Toch zijn wij voorstander van een versteviging van de emissiehandel omdat dit volgens ons op dit ogenblik de politiek meest zinvolle manier van werken is. Zij kwam er in de jaren negentig als alternatief voor een CO₂-energiebelasting. Dat laatste is volgens de meeste economen nochtans het meest efficiënt, maar bleek politiek niet haalbaar. De Minaraad meent dat het alternatief hoe dan ook hetzelfde resultaat moet opleveren als de taks zou gedaan hebben. Dat is de toetssteen.

De noodzakelijke verbeteringen aan de emissiehandel zijn de volgende. Het emissieplafond voor de bedrijven moet op Europees niveau geregeld worden. Hiermee vermijdt men concurrentievervalsing en lobbying door bedrijven in de verschillende landen. Bovendien moet dat plafond in de lijn liggen van de algemene reductiedoelstellingen van de Europese Unie.

Verder is veiling voor ons veruit de meest efficiënte manier van toewijzing voor de rechten. In de elektriciteitssector, die geen concurrentie van buiten Europa heeft, kan dat zonder veel problemen. Maar wij wensen dit ook aan andere sectoren, al zijn wij het eens met de bescherming van de Europese bedrijven tegen concurrentienadeel. De verstoring moet dan wel aangetoond worden. Zeggen dat er problemen zullen zijn, volstaat niet. Vooraleer men kan praten over compensaties (bijvoorbeeld de investering van de veilingopbrengst in de industrie, een verlaging van de loonlasten of importheffingen) moet eerst duidelijk gemaakt worden over welke sectoren het gaat en hoe groot het nadeel is.

Voorts is het nodig om een kwalitatieve en kwantitatieve grens aan de flexibele mechanismen te stellen. Europa moet concrete, eenvoudige en niet-

discriminerende richtlijnen geven. Men kan het systeem ook werkbaarder maken door de kleine bedrijven eruit te houden. Zo is de huidige opname van bijvoorbeeld ziekenhuizen of flatgebouwen – vanwege hun grote stookinstallaties – niet bijzonder zinvol.

Ook andere broeikasgassen moeten opgenomen worden, maar wel mét een ambitieus plafond. Concreet moet Vlaanderen lachgas (N₂O) in de emissiehandel opnemen. De belangrijkste uitstoot komt van BASF, waarmee een weinig ambitieus convenant werd afgesloten.

Tot slot is de Minaraad voorstander van de opname van de luchtvaart in de emissiehandel. Maar de voorstellen die vandaag op tafel liggen in de Europese instellingen voor die sector, zijn veel te zwak in verhouding met andere. Bovendien mag de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiehandel geen excuus zijn om verder niets te doen aan die sector, die vandaag geniet van veel milieukundig onterechte voordelen zoals de vrijstelling van btw en accijnzen op kerosine.

2.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Leo Pieters: Wat is verhoudingsgewijs de bijdrage van de luchtvaart aan de emissies?

De heer Bram Claeys: De luchtvaart en haar uitstoot vormt een bijzonder geval. Er wordt niet alleen CO₂ uitgestoten bij de verbranding van kerosine, maar er zijn ook roetdeeltjes en de wolkenvorming. Dat is de reden waarom soms verschillende cijfers kunnen worden gevonden. De luchtvaart draagt vandaag ongeveer 2% bij aan de CO₂-uitstoot, maar de volledige klimaatimpact is 4 tot 6%. Toch vallen vandaag alleen binnenlandse vluchten onder Kyoto. Bijkomend probleem is dat de luchtvaartemissies sterk stijgen.

De heer Karlos Callens: U zegt dat bedrijven de impact van buiten-Europese concurrentie moeten bewijzen en dan gecompenseerd kunnen worden. Maar zorgt men daarmee niet voor een verschuiving van de problemen? Komen er bijvoorbeeld geen sociale problemen als men de lasten vermindert? Het verzachten van de concurrentie lijkt mij praktisch bekeken niet zo simpel.

De heer Bram Claeys: Om te beginnen zijn er verschillende mogelijkheden. Zo kan men de veilingopbrengsten recycleren naar de verlaging van loonlasten. Om problemen met de Europese discriminatieregels te vermijden mag men de bedrijvensector wel niet te nauw nemen. Maar te gronde blijft de operatie budgetneutraal. Dat denkspoor loopt dus niet ten

nadele van de sociale zekerheid. Een studie van het Federaal Planbureau uit 2006 over de recyclage van de opbrengst van de CO₂-taks naar de sociale zekerheid voorspelt zelfs een nettowinst voor de werkgelegenheid van 27.000 banen bij een Europese emissiedoelstelling van 30% tegen 2020. Iedereen wint: men bouwt een technologische voorsprong op milieugebied uit en creëert sociale voordelen. Maar evident zal de toepassing niet zijn. Daarom raden we ook aan om naar een invoerheffing te kijken als mogelijke compensatie.

De heer Karlos Callens: Een aantal Duitse professoren beweert dat bossen de CO₂-uitstoot verhogen. Klopt dat?

De heer Bram Claeys: Men moet het onderscheid maken tussen bossen in gematigde streken en bossen rond de evenaar. De eerste zouden volgens sommige rapporten bijdragen aan de opwarming, onder meer omdat het donkere oppervlakten zijn. Aan de evenaar is het zo dat een bos zolang het groeit, CO₂ opneemt tot er een soort evenwicht wordt bereikt. Over ontbossing bestaat wel de zekerheid dat er heel veel CO₂ bij vrijkomt, wat vandaag goed is voor 20 percent van de wereldwijde jaarlijkse uitstoot!

Net vanwege de wetenschappelijke onzekerheid over CO₂-opslag in bossen, zijn wij geen voorstander van de opname van bebossing in CDM.

De heer Karlos Callens: Betekent dit dat productiebossen het meest interessante systeem vormen?

De heer Eloi Glorieux: Neen. De gedurende tientallen jaren opgeslagen CO₂ komt vrij wanneer het bos afsterft of verbrand wordt. In verhouding heeft het planten van nieuwe bossen weinig effect. Het is goed om andere redenen. De essentie is dat een boom nooit meer uitstoot dan hij in zijn leven opnam. Bossen vormen daarom een – tijdelijke – buffer. Het tegengaan van de kap is dus wel een belangrijke maatregel in dit verband.

De heer Bram Claeys: Biodiversiteit is een van die andere redenen om voor bosuitbreiding te zijn.

De heer Eloi Glorieux: De Minaraad wees op knelpunten in de flexibele mechanismen en pleitte voor duurzaamheidscriteria. Kunt u daar voorbeelden van geven?

Werd over het tweede advies al overlegd met de Vlaamse Regering? Denkt u dat zij er rekening mee zal houden?

De heer Bram Claeys: Om te beginnen moeten de reducties die gerealiseerd worden, permanent zijn. Dat is bijvoorbeeld een probleem met de bosprojec-

ten. Verder moeten ze additioneel komen bij wat al gepland is. Bovendien moeten ze opvolgbaar en meetbaar zijn.

Wat de bijdrage aan de duurzame ontwikkeling betreft, is het nodig dat de projecten ontwikkeld worden in samenspraak met de lokale bevolking. Die participatie wordt te weinig gegarandeerd door het CDM-mechanisme van de VN. Zij maakt wel deel uit van de Gold Standard. Verder moeten ze een bijdrage leveren aan lokale biodiversiteit, leefmilieukwaliteit en sociale omstandigheden. Ook dat komt onvoldoende aan bod in de standaardcriteria van de VN. Tot slot zijn ook duidelijk richtlijnen nodig over welke soort projecten men wil ondersteunen. Wij denken in het bijzonder aan projecten voor hernieuwbare energie en energiebesparing. Als we kijken naar de huidige Vlaamse aankooppraktijk voor rechten, is er nog heel wat potentieel op het vlak van duurzaamheid. Dit is niet utopisch, want er zijn overheden die reeds zo te werk gaan en dat in een transparante procedure wisten te gieten.

Het advies over emissiehandel is overgemaakt aan de Vlaamse Regering, maar er was nog geen overleg over. Voor de zomer was er al wel een hoorzitting met de verschillende stakeholders. Het is de bedoeling dat het advies bijdraagt aan de standpuntvorming in België met het oog op de Europese discussie.

De heer Stefaan Sintobin: De vorige spreker veegde het Kyotoprotocol van tafel. Hij wil vanaf nul herbeginnen en dit met de 20 grootste vervuilers. Wat vindt de Minaraad daarvan?

De heer Bram Claeys: De uiteenzetting was interessant. We moeten goed luisteren naar wat professor Prins en zijn collega precies zeggen. Kyoto draagt onvoldoende bij aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Zij willen daarom voortaan inzetten op beleid (publieke middelen investeren in onderzoek naar alternatieven) en zich minder druk maken over doelstellingen die moeten gehaald worden. Verder willen zij zich inderdaad beperken tot de 20 grootste uitstoters.

Welnu, binnen het Kyotoprotocol is dit alles perfect mogelijk of inpasbaar. Van de 160 landen die het ratificeerden, hebben er 39 gekwantificeerde reductiedoelstellingen. Het gaat om de industrielanden en de voormalige Oostbloklanden. De groep is dus nu al beperkt. De andere landen hebben vooral registratie- en rapportageverplichtingen. De Minaraad stelt voor – en dat is ook het Europese standpunt – om verder te werken met een kerngroep die absolute reductiedoelstellingen nastreeft, met daar omheen een groep met inspanningsverbintenissen om zijn economie efficiënter te maken en tot slot de grote groep van

minst ontwikkelde landen waar men de impact van de klimaatverandering zoveel mogelijk wil tegen gaan.

Werken met een getrapte structuur is politiek slim. In de eerste groep moeten de VS en Australië wel aan boord gehaald worden na 2012, evenals Zuid-Korea en Singapore. Vervolgens moet onderhandeld worden met China, India, Brazilië en Mexico om hen in eerste instantie in de tweede groep op te nemen en zo snel mogelijk in de eerste. De Europese Commissie gaat ervan uit dat dit voor China 2020 is, wat een niet geringe uitdaging is.

Het zou een zeer slecht idee zijn om dit getrapte systeem te verlaten en alles te beperken tot alleen de kern. Klimaatverandering is een globaal probleem waarvan vooral het Zuiden de impact voelt. De belangrijkste benadeelde partij moet mee aan tafel zitten. Uiteindelijk is het op langere termijn de bedoeling dat ook zijn opgaan in de groep die absolute reducties moet halen. Bovendien moeten de VS niet alleen hun retoriek maar ook hun beleid veranderen en daar is druk voor nodig.

De Minaraad is het eens met meer investeringen in onderzoek en ontwikkeling, maar dat kan perfect binnen het Kyotoprotocol. Ook meer aandacht voor de verdediging tegen en de aanpassing aan de impact van de klimaatverandering is net wat sinds Montréal in ontwikkeling is: afzonderlijke akkoorden en fondsen zijn wenselijk en mogelijk.

De Minaraad deelt de analyse dat Kyoto niet volstaat om klimaatverandering tegen te gaan, maar men zal meer tijd winnen door voort te bouwen met de bestaande bouwstenen dan met eerst alles af te breken en vervolgens iets soortgelijks te herbeginnen.

De heer Frans Wymeersch, waarnemend voorzitter: Ik dank de heren Prins en Claeys voor hun bijdrage aan de werkzaamheden van de commissie.

De verslaggevers,

De voorzitters,

Jos DE MEYER
Marleen
VAN DEN EYNDE

Patrick LACHAERT
Marc
VAN DEN ABELEN